

**Секція: Фінансові інструменти розвитку економіки
в період воєнного стану**

Шалигіна Ірина Валеріївна
к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи
та страхування
Сумський національний аграрний університет

Басенкова Тетяна Георгіївна,
студентка 3 курсу
спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»
Сумський національний аграрний університет

**ПРОГРАМИ ПІДТРИМКИ АГРОБІЗНЕСУ ЯК СКЛАДОВА СТАЛОСТІ
АГРАРНОГО СЕКТОРУ В ПЕРІОД ВІЙНИ**

В період воєнного стану агробізнес стикається з численними викликами, такими як порушення ланцюгів постачання, зниження доступу до ресурсів та необхідність термінових фінансових впливань. Програми доступного кредитування стають ключовим інструментом для забезпечення безперервної діяльності підприємств аграрного сектору. Завдяки державним і міжнародним фінансовим ініціативам, бізнес отримує можливість залучати кошти на вигідних умовах для підтримки виробництва та відновлення. Це дозволяє не лише зберегти робочі місця, але й забезпечити продовольчу безпеку країни. Вивчення цих програм є надзвичайно важливим для розуміння стратегії виживання аграрного сектору в кризовий період.

За дослідженнями представників Європейської бізнес асоціації на період війни визначено три пріоритети в аграрній сфері:

- 1) розвиток експортної логістики;
- 2) зберігання врожаю;
- 3) кредитування та доступ до фінансування для агросфери. [1]

Вигідні кредитування та програми підтримки агробізнесу в умовах війни є критично важливим інструментом для підтримки економічної стійкості та забезпечення продовольчої безпеки країни.

Станом на жовтень 2024 року в Міністерстві аграрної політики та продовольства України оголосили про дев'ять напрямків підтримки агросектору, таких як:

1. гранти для створення або розвитку садівництва, ягідництва та виноградарства;
2. гранти для створення або розвитку тепличного господарства;
3. гранти для переробних підприємств;
4. державна підтримка меліорації;
5. державна підтримка малих виробників;

6. часткова компенсація вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва;
7. пільгове кредитування агросектору;
8. фонд часткового гарантування кредитів у сільському господарстві;
9. надання кредитів фермерським господарствам. [2]

У 2024 році діє програма, за якою аграрії можуть отримати засоби тимчасового зберігання зерна – рукави, місткістю 200 тонн кожен. Даний захід реалізується за підтримки урядів Канади та Японії, австралійської благодійної організації Minderoo Foundation та USAID. Скористатися можливістю та подати заяву для участі в програмі можуть агровиробники з Дніпропетровської, Донецької, Запорізької, Миколаївської, Одеської, Сумської, Харківської, Херсонської та Чернігівської областей. Станом на 04.10.2024 р. у Державний аграрний реєстр (ДАР) надійшло 2283 заявки. Найбільше їх подали аграрії з Миколаївської області – 497 заявки, Харківської області – 363 та Дніпропетровської області – 360. [2]

Варто приділити увагу і програмі вигідного кредитування «Доступні кредити 5-7-9», яка розпочала свою роботу у лютому 2020 року, її створили за ініціативою Президента України та Кабміну, щоб підтримати розвиток малого бізнесу. Таким чином, ФОП або юридична особа, що є учасником даної програми може отримати позику до 50 млн. грн на строк до 3 або до 5 років, залежно від цілей фінансування. Крім того, ставки 7% та 9% можна зменшити, створюючи нові робочі місця. Так, за кожного найнятого працівника бізнес отримує знижку 0,5% річних. Проте, ставка не може бути нижчою за 5% річних. [3]

На сьогодні участь у програмах вигідного кредитування для аграріїв беруть 46 банків. Найбільшу кількість кредитів видали «Приватбанк» (44,9 тис.), «Ощадбанк» (15,1 тис.) та «Райффайзен Банк» (5,4 тис.).

Таблиця 1 – Результати кредитування агропідприємств у 2020-2024 роках

Рік	Всього видано кредитів, шт	Загальна сума кредитів, млрд.грн	Середня сума кредитів, млн. грн
2020	34 673	46,2	1,33
2021	82 000	104,5	1,27
2022	54 000	67,8	1,25
2023	72 000	93,5	1,3
02.10.2024	10 693	78,2	7,31
Разом	253 366	390,2	1,54

Джерело: складено автором на основі даних [2;3]

Як ми можемо побачити з таблиці 1, то за п'ять років кредитування (з 2020р. по 02.10.2024 р.) було видано 253366 шт. кредитів для аграріїв на загальну суму 390,2 млрд. грн. На кожне підприємство припадає близько 1,54 млн. грн. Якщо говорити про кожен рік окремо, то і за кількістю, і за сумою найбільше кредитів було видано у 2021 році 82 000 шт., що у грошовому еквіваленті складає 104,5 млрд. грн. Найменший обсяг кредитів було видано у 2024 році – 10693 шт., хоча сума складає 78,2 млрд. грн. Проте, якщо говорити про найменшу суму, то вона була у 2020 році – 46,2 млрд. грн., що за кількістю дорівнює 34673 шт. Таким чином, можна прослідкувати таку тенденцію, що суми кредитування зростають, а

кількість підприємств зменшується. Тобто одне підприємство отримує більшу суму грошей.

Таблиця 2 – Перелік областей, що отримали найбільше кредитів за програмою «Доступні кредити 5-7-9» у 2024 році

Область	Сума кредитування, млрд..грн	Кількість господарств, шт.	Середня сума обсягу кредитування на 1 підприємство, млн.грн
Київська	4,3	658	6,53
Вінницька	2,9	679	4,27
Кіровоградська	2,7	881	3,06
Одеська	2,7	629	4,29
Харківська	2,5	406	6,16
Дніпропетровська	1,9	436	4,36
Львівська	1,9	479	3,97
Волинська	1,9	363	5,23

Джерело: складено автором на основі даних [2]

Таким чином, як ми можемо побачити з таблиці 2, за програмою «Доступні кредити 5-7-9» у 2024 році більше всього отримали підприємства Київської області – 4,3 млрд. грн для 658 господарств, що в середньому 6,53 млн. грн. на одне підприємство. Найменше з цього переліку отримали підприємства Кіровоградської області – 2,7 млрд. грн. для 881 аграріїв, що в середньому 3,06 млн. грн на одного.

У вересні 2024 року Міністерство аграрної політики та продовольства України опублікувало інформаційну довідку щодо державної підтримки сільгосптоваровиробників у 2025 році. Проаналізувавши дану програму, варто зауважити, що у проекті бюджету України на 2025 рік передбачені видатки та кредити на підтримку та відродження аграрного сектору на деокупованих територіях. Загалом, планується виділити близько 7381 млн. грн., а саме:

- 4 726,0 млн. грн для підтримки фермерських господарств та інших виробників сільськогосподарської продукції;
- 1 000,0 млн. грн піде на компенсації витрат за гуманітарне розмінування земель сільськогосподарського призначення;
- 205,0 млн грн для підтримки сільгосптоваровиробників;
- 80,0 млн грн для надання кредитів фермерським господарствам;
- 1370 млн. грн для надання грантів для створення або розвитку бізнесу.[2]

В умовах війни агробізнес залишається одним із ключових секторів економіки, що забезпечує продовольчу безпеку країни. Програми підтримки агробізнесу відіграють вирішальну роль у стабілізації та відновленні аграрного виробництва. Державні та міжнародні фінансові ініціативи, включаючи пільгове кредитування, субсидії та страхування ризиків, надають аграрним підприємствам можливість продовжувати свою діяльність у надскладних умовах. Впровадження таких програм сприяє збереженню робочих місць, розвитку експорту та покращенню економічної стійкості сектору. Важливо продовжувати

удосконалювати механізми підтримки агробізнесу для його адаптації до нових викликів і змін у післявоєнний період.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Європейської бізнес асоціації. URL: <https://eba.com.ua/> (дата звернення 05.10.2024)
2. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. URL: <https://minagro.gov.ua/> (дата звернення 06.10.2024)
3. Офіційний сайт Міністерства економіки України. URL: <https://me.gov.ua/?lang=uk-UA> (дата звернення 07.10.2024)
4. Шалигіна І.В., Басенкова Т. Г. Умови ведення аграрного бізнесу в період війни та його успішний розвиток. *Матеріали збірника тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції Економіка, фінанси, облік і право в умовах глобалізації (Полтава, 8 листопада 2023 р.)*. Полтава: ЦФЕНД, 2023. Ч. 1. С.35-36.